

3. Бегерська А.В. Мудрість сімейного виховання дитини/ А.В. Бегерська // Педагогічна майстерня. – 2013. – № 5. – С. 5-8.
4. Струк Е. Сімейна педагогіка / Е. Струк // Психолог. Шкільний світ. – 2014. – № 11-12. – С. 104-106.

Павлюченко В.В.

асистент,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

КАЗКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ МОРАЛЬНОГО ДОСВІДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вихід української освіти на якісно новий рівень визначив сучасні ідеали виховання, які повинні стати основою відтворення духовно-морального потенціалу нації. Головна мета виховання, визначена в Концепції національного виховання, полягає у передачі молодому поколінню багатств духовної культури народу.

Зважаючи на це, найважливішим завданням вітчизняної педагогіки є формування високоморальної особистості. Тому перед початковою школою ставиться завдання підготовки відповідального громадянина, здатного самостійно будувати свою діяльність відповідно до інтересів оточуючих його людей. Вирішення цього завдання пов'язане з формуванням стійких моральних властивостей особистості школяра. Багатогранність і значущість морального виховання у становленні особистості зумовили посилену увагу до вивчення цієї проблеми філософів, психологів, педагогів. Це цілком закономірний процес, оскільки мораль як форма суспільної свідомості постійно змінюється під впливом нових об'єктивних і суб'єктивних чинників, набуває нових якостей.

Проблема морального виховання особистості розглядається сучасними вченими різнопланово, у таких аспектах, як: структура моральної свідомості (В. Зибковець, І. Мар'єнко та ін.), виховання моральної культури особистості (В. Бачинін, Т. Гуменникова), формування моральної активності дітей (І. Зайцева, Л. Крайнова), роль почуттів у процесі морального виховання дітей (В. Блюмкін, Г. Гумницький, І. Сवादковський, М. Стельмахович, В. Сухомлинський та ін.). У низці досліджень розглядаються різні засоби морального

виховання дітей: національний фольклор (О. Алексейчук, О. Барабаш, А. Богуш, С. Горбенко, Л. Калуська, М. Стельмахович та ін.), художня література (Н. Ільїнська, Т. Ружеви́ч та ін.), казка (А. Богуш, Т. Гризоглазова, С. Литвиненко, В. Сухомлинський, А. Щербо та ін.).

Саме тому і існує так багато поглядів на визначення поняття «моральне виховання». Розглянемо декілька з них.

С. Гончаренко дає таке визначення: «Моральне виховання – один з найважливіших напрямів виховання, полягає у цілеспрямованому формуванні моральної свідомості, розвитку морального почуття і навичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології» [1, с. 190].

Дещо інше визначення дає С. Карпенчук: «Моральне виховання учнів – це вивчення теоретичних основ моралі, формування в них моральних уявлень, організація досвіду їхньої поведінки і діяльності, які відповідають вимогам моралі нашого суспільства» [3, с. 45].

Головне завдання морального виховання – формування моральної культури особистості, яка включає такі компоненти: індивідуальну моральну свідомість, моральні почуття, моральні стосунки, поведінку і спілкування. Індивідуальна моральна свідомість включає в себе ідеали, погляди, переконання, прагнення особистості, що складає духовно-моральну основу формування моральної культури особистості школяра. Моральні почуття можуть бути як свідомими, так і стихійними. Тому важливо, щоб людина володіла своїми почуттями свідомо. Моральні стосунки виявляють особисті якості школяра.

Дієвим засобом у вихованні моральних рис особистості молодшого школяра є казка. Натомість моральне виховання молодших школярів засобами казки як окрема цілісна проблема нині не стала предметом глибокого вивчення у педагогічній науці.

Метою статті є: визначити особливості використання казки у процесі збагачення морального досвіду молодших школярів.

Дослідженнями у галузі народної казки займалися корифеї українського національного відродження В. Верховинець, П. Мирний, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко, у діяльності яких вона трактується як ефективний корейційно-педагогічний і виховний засіб.

Іван Франко, високо оцінюючи казки, зазначав, що вони «вкорінюють» у кожній душі любов до рідного слова, його краси, простоти й чарівної милозвучності [2, с. 4].

Визначного науковця та педагога Василя Верховинця як пересічного митця української нації приваблювало те, що казки,

виконуючи повчально-розважаючу функцію, допомагають становленню людини як особистості [5, с. 32].

Видатна громадська діячка Софія Русова була переконана, що мова казки мусить бути чиста, народна, це коштовна мова, яка єднає дитину з рідним краєм і людьми [2, с. 6].

На думку В. Сухомлинського, казки сприяють розвитку творчої уяви, логічного мислення [6, с. 221].

Таким чином, народна казка в діяльності та спадщині українських педагогів минулого тлумачиться як ефективний корекційно-педагогічний і виховний засіб.

Казка – найбільше диво ще тому, що вона має можливість оперувати великим виховним потенціалом у моральному спрямуванні юного слухача або читача. У казці, як правило, закладено певну моральну ідею – засудження зла, перемогу добра, возвеличення праці, справедливості, подвигу. До того ж утвердження моральних законів життя – її головна ідея. У казці яскраво відтворено моральні норми і принципи, етичні та естетичні ідеали народу. Саме казка є одним із засобів одухотворення почуттів, об'єднання їх з розумово-вольовим процесом, що є запорукою виховання індивіда як цілісної, гармонійно розвиненої особистості. Казка не вчить, як правило, безпосередньо нормам і правилам морально-естетичної культури, а організовує їх силою морально-естетичного почуття, котре домінує над складовими духовного світу особистості і не дозволяє будь-якій із них відділитися від безпосереднього буття індивіда.

Результати досліджень свідчать, що саме народні казки формують знання про культуру свого та інших народів, сприяють формуванню в молодших школярів уміння зіставляти й оцінювати її. Це, у свою чергу, дає можливість виховувати в учнів почуття патріотизму і любові до національних цінностей. Вони також є засобом формування духовного світу людини, основою соціалізації особистості, прилучення її до загальнолюдських цінностей.

Через казку вчитель намагається розбудити, відкрити серце людини. У казці добро і зло йдуть поруч, але добро завжди перемагає. Діти бачать, що в людині можуть бути погані і гарні якості. Їм необхідно допомогти зрозуміти одну просту думку: «Учиняй з іншими так, як хочеш, щоб учиняли з тобою».

Цінність казки полягає перш за все у її виховній спрямованості. Казка розрахована на дитину, що здатна зрозуміти її глибокий зміст, моральну глибину. Як відзначав В.О. Сухомлинський: «Казка, гра, фантазія – життєвотворче джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень. Багаторічний досвід переконує, що естетичні,

моральні та інте-лектуальні почуття, що народжуються у душі дитини під впливом казкових образів, активізують потік думок, який спричиняє до активної діяльності мозку» [6, с. 223].

Отже, зміст казок значною мірою впливає на формування морального досвіду молодших школярів. Саме казка є тим відправним пунктом, який формує особистість школяра.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Іващенко С.В. Казка – вигадка, проте.../ С.В. Іващенко // Початкова освіта. – 2009. – № 9. – С. 3-6.
3. Карпенчук С. Теорія і методика виховання / С. Карпенчук. – К.: Вища шк., 1997. – 304 с.
4. Лозова В. Теоретичні основи виховання і навчання / В. Лозова, Г. Троцько. – Харків, 1997. – 338 с.
5. Петрова Г. Казка у вихованні моральних почуттів / Г. Петрова // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2009. – № 6. – С. 32–33.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т 2. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 221 – 224.